

Джерело: побудовано автором на основі [3]

Рис. 5. Стан зовнішньої торгівлі України, млн. дол. США

Проте, на рис. 5 бачимо, що протягом жовтня-2023 року-вересня 2024 року зберігається негативне сальдо зовнішньої торгівлі. І якщо від'ємне сальдо було найменш негативним в лютому 2024 року, то станом на вересень 2024 року повернулось на рівень 2023 року.

Зважаючи на тенденцію, представлену на рис. 5, на нашу думку, негативне сальдо зовнішньої торгівлі України буде збільшуватись, оскільки економіка країни не може стабілізуватись за умов воєнного стану. Значний вплив на погіршення ситуації чинять також негативні світові тенденції щодо цін на товари та ресурси.

Список використаних джерел

1. Статистичний щорічник України за 2023 рік. – Державна служба статистики України. URL: <http://surl.li/noltpv> (дата звернення 01.12.2024).
2. Офіційний сайт MIND EXPLAINC. URL : <http://surl.li/yygtut> (дата звернення 01.12.2024).
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://surl.li/odrdzy>(дата звернення 01.12.2024).

ВЕКТОР РОЗВИТКУ ХАРЧОВИХ ВИРОБНИЦТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Коноваленко А. С.

д.е.н., професор, професор кафедри економіки і бізнесу

Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

Війна в Україні призвела до загострення проблематики забезпечення продовольчої безпеки на світовому рівні та необхідності захисту на регіональному рівні такої вразливої сфери виробництва, як харчова промисловість. Зниження обсягів внутрішнього ринку, окупація територій, міграція населення підштовхує вітчизняних виробників шукати можливості розширення ринку, у тому числі, за межами країни, розвиваючи експортну діяльність. Харчова галузь, яка й до того характеризувалась ускладненнями через неспроможність конкурувати на європейському ринку, сьогодні потребує впровадження ефективних заходів політики євроінтеграції.

За результатами опитувань виробників з'ясовано, що однією з суттєвих проблем на шляху до розвитку бізнесу в Україні у сучасних умовах є низький рівень платоспроможності споживачів на внутрішньому ринку України, тому розвиток експорту є важливим інструментом забезпечення розвитку харчових виробництв. Ці дані також підтверджуються тим, що майже 40% респондентів з числа представників бізнесу розглядає розвиток експорту як ключовий напрямок діяльності на найближчу перспективу [1, с.52].

Одним з важливих напрямів посилення конкурентної позиції є сертифікація харчових виробництв у відповідності до європейських стандартів. Сертифікація сама по собі не є запорукою конкурентоспроможності, водночас без неї працювати на європейських ринках та претендувати на будь-які ринкові позиції взагалі не варто. Тому українські підприємства прагнуть сертифікувати виробництва навіть, враховуючи значну вартість процедур [2, с.392].

Схема сертифікації системи управління безпечністю харчових продуктів, за вимогами стандарту FSSC 22000, направлена на організацію:

- процесів виробництва та переробки продуктів, їх аудит і сертифікацію;
- вирощування забійних тварин, виробництва упакування;
- виготовлення кормів і кормових добавок;
- робіт у сферах логістики, громадського харчування, торгівлі [3].

Відповідність європейським стандартам є інколи недосяжною через застаріли технології та обладнання, що використовуються підприємствами харчової промисловості. Модернізація має стати важливим елементом комплексних програм розвитку виробництв задля підвищення ефективності виробничих процесів та може бути досягнута за рахунок автоматизації процесів, використання ресурсощадних технологій. В Україні актуальним є проблематика блекаутів, що спонукає виробників впроваджувати сучасні енергозберігаючі технології та цифрові рішення для забезпечення безперебійності виробництва та стійкості підприємств до викликів сьогодення.

Ринкові дослідження є важливими для визначення готовності європейського ринку прийняти продукт українського виробництва, оцінити необхідність адаптації пропозиції до очікувань потенційних споживачів в питаннях якості продукту, товарного асортименту, розробки продуктів із додаванням інгредієнтів локального походження тощо [4, с.164].

Сприяти євроінтеграції українських харчових виробництв може налагодження співпраці із європейськими дистриб'юторами, посередниками, агентами, логістичними компаніями. Встановлення корисних контактів, налагодження комунікації із потенційними споживачами та посередниками стає можливим за рахунок виставкової активності українських виробників, представлення продукції на міжнародних форумах сприятимуть підвищенню рівні довіри та готовності до співпраці. Оцінка потенціалу логістичних каналів та налагодження ланцюгів поставок, що забезпечать збереження якості та безпеки харчових продуктів. Сприяють розвитку українського експорту введені санкції проти росії та білорусі, це відкриває українським виробникам можливості відкриття нових ринкових ніш [5, с.41]. У той же час Україна майже втратила морську транспортну логістику, що ускладнює експорт та змушує шукати альтернативи.

Ключовою ланкою будь-яких процесів переходу на нові стандарти та впровадження інновацій є люди. Персонал підприємств може бути морально готовим впроваджувати зміни, однак, нестача знань, відсутність необхідних компетенцій, може спровокувати професійну неспроможність реалізації комплексних програм модернізації виробництв. Тому навчання персоналу, проведення відповідних курсів, тренінгів, організація обміну досвідом у сфері якості та безпеки харчових виробництв сприятиме швидкості та якості впровадження необхідних змін [6, с.1359].

Державне регулювання харчових виробництв та обігу харчових продуктів в Україні ґрунтується на принципах забезпечення безпечності та якості, захисту прав споживачів, сприяння добросовісній конкуренції та захисту довкілля [7, с. 18]. Зацікавленість держави у

євроінтеграції харчових виробництв є безперечною, тому виробникам успіху виходу виробників на міжнародні ринки зі своїм продуктом можуть сприяти програми державної допомоги, кредитування, інформаційного супроводу, грантової підтримки. Співпрацюючи з представниками уряду, торгово-промисловими палатами, органами місцевого самоврядування, виробники отримують консультаційну підтримку, що у кінцевому результаті зменшує ризики невдач, допомагають уникнути виникнення додаткових витрат, підвищують шанси на успіх [8, с.30].

Держава ініціювала програму грантів на створення переробних підприємств, частково компенсувати ставку за експортними кредитами, які беруться на строк 2-12 років та складають не більше 85% суми зовнішньоекономічного контракту. За таких умов компанії, які тільки розвивають експортну діяльність отримують низку інструментів підтримки від аналітики зовнішніх ринків, освітніх заходів та консалтингу, пошуку партнерів до грантів від держави та донорських організацій. Всі ці можливості акумульовані на Експортному напрямі Дія. Бізнес – єдиному інформаційному порталі як для експортерів-початківців, так і для тих, хто вже активно експортує [1, с.52].

З 2018 р. в Україні реалізуються проєкти у партнерстві з європейськими організаціями, які підтримують реалізацію реформ в АПК України:

- Ініціатива зі стійкості сільського господарства - Ukraine (AGRI-Ukraine) до 2026 р., спрямована на закупівлю та доставку критично важливих засобів виробництва для фермерів, які мають обмежені запаси або обмежену мобільність, розширення доступу фермерів до фінансування для забезпечення повного збору врожаю, вдосконалення та покращення експортної логістики та інфраструктури, підтримка процесів сушіння та зберігання для мікро, малих та середніх агропідприємств;

- вдосконалення законодавства, контролю та обізнаності у сфері безпечності харчових продуктів, здоров'я та благополуччя тварин в Україні до 2024 р. (Іспанія);

- наближення національного законодавства України у сферах державного нагляду (контролю) ГМО у відкритих системах, захист різноманіття рослин, насінництва та розсадництва відповідно до норм та стандартів ЄС (Латвія, Польща, Нідерланди);

- Інституційна та політична реформа для малих фермерських господарств до 2025 р. (Німеччина) [7, с. 46].

Таким чином, пріоритетними напрямками розвитку харчових виробництв в умовах посилення євроінтеграційних процесів та викликів через війну в Україні на сьогодні є сертифікація харчових виробництв та харчових продуктів, забезпечення їх якості та безпечності, модернізація технологій та обладнання підприємств галузі, у тому числі впровадження ресурсоощадних технологій. З метою забезпечення ринкового успіху необхідно здійснювати ринкові дослідження, адаптацію продукції до потреб ринку на основі вивчення очікувань споживачів, брати участь у виставкових заходах та форумах з метою налагодження зв'язків з потенційними посередниками, агентами та вибору оптимальних ланцюгів поставок. Важливим напрямом є здійснення підготовки персоналу, його навчання та підвищення кваліфікації. Співпраця із державними урядовими установами, торгово-промисловими палатами, органами місцевого самоврядування з метою отримання державної підтримки, залучення до програм фінансування та отримання консультативно-інформаційної підтримки експортної діяльності виробників продуктів харчування є важливим чинником активізації євроінтеграційних процесів в Україні.

Список використаних джерел

1. Осіпова Л. Динаміка експорту України в умовах повномасштабної війни: проблеми та можливі шляхи їх усунення в контексті євроінтеграції. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 6, т. 2. С. 50–54.

2. Михайлова О. В. Виклики євроінтеграції щодо українських підприємств харчової промисловості. *Розвиток бізнесу в контексті європейської інтеграції: глобальні виклики, стратегічні пріоритети, реалії та перспективи*: матер. матер. Міжнар. наук.-практ. конференції (7 червня 2024 р.). Запорыжжя, 2024. С. 392-393. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11868872>.

3. Переваги системи сертифікації FSSC 22000. URL: <https://tic-ua.com/uk/statti/perevagyshe-my-sertyfikacziyi-fssc-22000> (дата звернення 03.12.2024).

4. Коноваленко А. С. Маркетингові аспекти організації харчування дітей у закладах загальної середньої освіти: теорія, методологія, практика. Монографія. Мелітополь : Видавничо-поліграфічний центр «Люкс», 2020. 333 с.

5. Тебенко В. М., Лисак О. І., Завадських Г.М. Пріоритетні напрями інноваційного розвитку. *Науковий вісник Таврійського державного агротехнологічного університету*. 2022. Вип. 12, т. 3. С. 34-46.

6. Болтянська Л. О. Сучасні тенденції розвитку підприємництва в Україні. *Advances of science: Proceedings of articles the international scientific conference Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine*, Kyiv, 28 September 2018. С. 1357-1366.

7. Тімур Бондарев, Лана Сінічкіна. Харчова промисловість: засади правового регулювання в Україні. *Arzinger*. Київ, 2014. С. 132-137.

8. Згара І. К., Чечель А. О. Державне управління агропромисловим комплексом в умовах Євроінтеграції. *Трансформація менеджменту в умовах глобальної макроекономічної нестабільності*: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 20-22 березня 2024 р.). Миколаїв, 2024. С. 30-31.

УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ ВІДНОСИНАМИ ТА ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ПРИНЦИП АНАЛІЗУ У СФЕРІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Лаврук В. В.

д.е.н., професор,

професор кафедри садово-паркового господарства, геодезії і землеустрою Закладу вищої освіти «Подільський державний університет»

Лаврук О. С.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри менеджменту Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Важливим фактором розвитку будь-якої наукової теорії є формування чіткого понятійно-категоріального апарату, однозначного тлумачення відповідних понять і категорій [1, с.5]. Не є винятком і наукові дослідження, зокрема щодо проблем землекористування на локальному рівні, які знаходяться на межі географічних, аграрних, екологічних, економічних та правових наук. Прикладний характер цієї галузі визначає особливості тлумачення певних наукових концепцій. У своїй сукупності вони утворюють понятійно-термінологічну систему дослідження. Однією з груп наукових понять, пов'язаних із проблемою землекористування, є ті, що мають споріднений елемент слова, пов'язаний із землею – “земля...”. Це чи не найчисельніша група, оскільки землекористування є об'єктом землеустрою і є одним із складових землеустрою. Нині в Україні значного розвитку набули наукові дослідження в галузі економіки природокористування і, зокрема, реалізації політики землекористування на місцевому рівні. З огляду на це особливої актуальності набуває проблема вдосконалення існуючої термінології в цій галузі знань.